

НЕШТАНСКО-БУДИМСКИЙ

СКОРОТЕЧА.

(Courrier.)

Число 41.

Четвртакъ 19. Новембра 1842.

Год. I.

Любавь мори, любавь твори.

С. и. пословица.

МИЛОШЕВА ТАМБУРИЦА.

*Kleine Frauen, kleine Lieder,
Ach man liebt und liebt sie wieder.*
Fr. Schlegel.

Благо-драго.

Ситна тамбурице
Милогъ благо благо!
Неват'ку т' узъ жице
Што в мени драго.

Ижме сладке пјеме.
Любави преблаге,
Вы ми само есте
У животу драге.

Тамбурица моя
Казат'не ты, Драго,
Да ми любавь твой
Едино е благо.

ИЗВОДЪ ИЗЪ КОЛАРОВОГЪ

ЦЕСТОПИСА. *)

(съ образомъ народногъ ношива бр. 3)

У вароши Јѣки видили смо већъ на тржиштама и улицама многе црно обучене особе, како мужје тако и женске. Одъ прилике два сата одъ вароши Јѣке єсу отоци: Крељи ил Велія Отока (може быти великий отокъ, таліјански и латински Veglia); Озеро (лат. Absorus; Absyrtis) и Чрељ

или Чрељ (лат. Cherso), кои су се нѣкада Absyrtides insulae звали, будући говори се по грчкомъ баснословљу, да је Медеа, съ Исономъ бѣжећи, овдѣ брата свогъ Абсирта, кои ју је вијо, убила, и удове нѣговогъ тѣла разбацала, да јој отацъ, скупљањемъ исты забављи, до стићи не може. Тко ће поняти, какова је осѣћања и мысли ови класични отоци унама побудили? Веля, Озеро, Чрељ и сусједни Лусинъ, Лузинъ, Рабъ (Arbo) и т. д. є су прастара славенска, коя и класици спомину, съ грчкоримскимъ баснословљемъ и народномъ стичућа се имена, кои обитатељи безъ сумње Венетија (одъ ныи су Млетчани) не само су сусједни, него и сродни били.

Главна варошь на отоку Веля је Градъ или Кркъ; цѣлый отокъ раздѣлjenъ је на 4. чиновничтва (podesta): Веля, Башка, Добрињо и Омишалъ; и на 3 деканата: Веля, Врбникъ и Добрињо. Владика живи у Крку. На цѣломъ отоку у божјимъ службама господује глаголиштина, и врло мало има црквј, гдѣ се латински служи. Свештенника је овдѣ веома много, у Башци до 30, у Омишлу 10, сами Глаголите, кои осимъ читаня мисе, готово ништа друго не раде. Књиге глаголске штампају се у Рѣци латинскимъ писменима. Најизнаменитија мѣста єсу: Омишалъ (genit. Омишла, таліјански CastelMuschio), Врбникъ (Verbenico), Башка (Besca), Любџа (Libnia).

*) Подъ штампомъ находитељ се.

Добриньо (Dobrigno), Єзеро, Шужанъ (Susana), Миколице (Micale), Добашница, Полица (Poglice), Корнић (Cornicío), Пунатъ (gen. Пунта, Punta). Чубранић (Chubranicío), Св. Витъ, Милешинћ, Горица итд. Найвећији брегъ између Пунта и Башке зове се Тршкавацъ, изподъ нѣга тече потокъ Рика. Имена осталих брегова и хумова јесу: Белове стене, Присливъ, Охотъ, Змина, Куњлоборъ, Кушни, Стринацъ, Черниково чело, Яплеништѣ, Самотовријево, Орљи чело, Липица, Органъ.

Овдѣ ћемо пријати и неколико Вељански провинцијални рѣчји: бештранъ, Ерћен, бришљанъ; бетежный, болестанъ, тако и хрватски; сакданъ, свакданъ, свакій данъ; бура ср. тал. вога; бурица, судъ за ношенї воде; цеста и теста путъ, чуј се до Сплѣта, гдѣ путъ, починѣ (цеста теста може быти одъ тесати, вальда дрва и крчевину дај бы се пролазити могло); џудажина, руля людій, чіовичін?; девица служкиња, дѣвойка; громача малый зидъ, ограда; губно, гувно; колудрица калуђерица; орехъ ора; саманъ саямъ, вишаръ; сопацъ свирачъ; сопиље фрула; сторити створити чинити; толикаисъ такођеръ; травкати блебетати; Вазанъ Узкрсъ, иу Кранјца ср. Весна; врганъ плугъ; закаръ на (што? итд. Одъ пословица простонародны: Танѣ замешъ, вишеносиши (што манѣ узмешъ, то више носишъ). — Частевы: люди или Башчани (Башка село)? (ср. ческ. Вишуды лиде, в Хомаутовѣ Нѣмци) Особитости Вељанскогъ нарѣчја јесу: будуће време буду спати (не хоћу или ћу), у трећемъ лицу числа множду и пр. дајудају, славиду славе итд.

Одѣло Вељана различно је одъ ини сусједа како бојомъ тако и кројимъ. Горња халаница је цриа у свијо, мужки и женски, у млады и стары, и то одъ танкогъ и редкогъ сукна или харакса, за кога зго-

товљање и тканье има на отоку особита дѣлаоница, коя се зове овдѣ бедена (ср. Wenden?). Части мужкогъ одѣла зову се: Клобукъ, Јакета (краткій капутъ), Котега (јакета кожомъ постављана), Камижотъ (летња јакета, ср. ческ. комже, camisium), Гати, Брегеше, Бреневреке (Hosen), Постоли (ципеле, опанци срческ. postoly). Части женскогъ одѣла јесу: Рубъ, марамица, да се глава покріє, у жена и дѣвојка), Стоманя' (копуља) Жупица (сукња), поравници (порамници одъ рамена, дизга, о којој жупица виси), Пасъ (Gürtel), Холѣви, Голѣви (пунцуке), Рекинѣ (минђуше, наущнице, одъ тал. orecchino), Под петакъ (карнеръ на сукњи), Крана (ср. круна, Krancz, corona), Тресекъ, Треснякъ (халаница црвена за младе невѣсте), Сукница (јакета обична людма и женама). — У обите говори се, да је поводъ и узоракъ ове црне боје у ношиву Крчана несретна смрть грофа Франгепана, одъ којегъ времена, веле, нѣгови подложници за ниме тужно и жалостно руво носе. Али мы смо о томъ на мысли сасвимъ друге дошли, особито кадъ смо исту прну боју спазили такођеръ и у Млеткама, коя је ту господовала, шта више, имала и нѣко првенство и сукњну светостъ. Познато је; да су у Млеткама прве и најстарије обители или Nobili одъ почела прнимъ руводомъ одѣвени били и јесу, шта више и исте Гондолке (чунь) не само прномъ бојомъ разликоване, него и прнимъ сукномъ сасвимъ застрте и покривене јесу, тако да као мртвачки сандуци изгледају. И Славени у Крайнској, у Истріи и у сусједнимъ окolinама носе марму на врату и чакшире одъ црногъ илити загаситогъ сукна, жене пакъ цриу марму или сукњу одъ црногъ сукна или мезоланке, као и жителји Крка. Тако и Бодричији Венди, ср. Barmesters Obodriten — Wenden Rostock 1840 стр. 26: „Schwarz ist bei den Wenden die Lieblingsfarbe.“ По нашемъ

мнѣнио почетакъ овогъ прастарогъ обычая и црнога одѣла има се изъ далъ гледати. Ёшъ Scymnus Chius, кои је на 90 лѣта пре Христа живio. ово пише (види Luci de regno Dalm. et Croat. p. 14):

Sequitur mare quod Adriaticum vocant,
Ibi insulas similes Cycladibus obtinet,
Quorum quidem alias nuncupant Absyrtides,
Quinquaginta autem oppida
Venetorum in intimo recessu sita sunt,
Venetos sequenur Tarac es, Istri uti vocant,
Iuxtaque eos duae sitae sunt insulae.
Olimque contigisse nonnulli asserunt
Incendium Phaëtonis haec circa loca.
Ideoque turbas incolarum omnes adhuc
Incedere atra veste et habitu lugubri.

(коначъ следуе)

САВЕТИ ЗА ЖЕНСКИЙ ПОЛЪ.

(коначъ)

Могао бы садъ тисућама таковы до-
вести на памет кое су жертве пале свое
собствене суте, али се само опо-
мени иевине Милеве. Она кадъ ми на
памет падне, сузе ми лете низъ образе,
па не могу да не прокламъ нѣногъ не-
верногъ любезника, кои садъ после без-
божне победе свое тріумфира! Она је на
то одъ нѣга наведена била, да је свою
рођену матерь оставила, која је за ньомъ
сетуюћи, и векъ свой накратко затимъ
скончала. Она је у дальну земљу, међу
стране люде, отишла, стыдећи се одъ
свои сродника и познаника. Пакъ је и ту
гнѣвъ Божиј нашо и казнјо, ћрбо је после
многи претрпљени беда и неволя одъ
свија остављена свой животъ изгубила. —
Но неће ни нѣга каштига Божија мимоји
Садъ о моя Милице! пусти једну праведну!
сузу за несрѣномъ Милевомъ, пакъ се
акуни предъ Богомъ, да ћешъ подле и
неверне ласкателъ на векъ избегавати!

Я бы све сile мојe употребio, кадъ
бы мојo твојe срце и душу на то склонити
да овакове неверне ласкателъ на векъ из-
бегавашъ. О кадъ бы мојo у твојem срцу.

противъ нынї страшну буру подићи, која
бы образъ и споменъ, па и све сутне
помышляе изъ твојe душе утаманила,
као годъ што бура, кадъ се на мору по-
дигне, свакојку нечистоту изъ нѣга на
брегъ избацує! Али како садъ да ти
ствари предъ очи ставимъ, кадъ примери
не помажу? Несрећну любавь могли бы
у нечемъ са надеждомъ сравнити, која
насъ непрестано вара. Ево како: добро
знамо да умрети морамо, а и видимо при-
мере свакиј боговетниј данъ, како изне-
нада люди жертве смрти бываю; ал' мы
опетъ часомъ заборавимо, да намъ се
умрети мора. Надежда намъ даје да не-
престано о некомъ добру слутимо, ал' се
врло редко слутнja у истину претвара.
Тако се исто са женскимъ поломъ любавь
титра. Ты видишъ Милице! како често
твојe другарице страдају, жалишъ за ньима
и сузе ронишъ, али са истымъ онимъ
сузама бацашъ се ты у наручја твогъ не-
верногъ прјателя, који ти о чести твојoj
ради. Твојe су очи любављу заражене:
пакъ у оной ватри слабо, или башъ ни
мало невиде; твой разумъ синимъ ро-
бомъ постане, пакъ немоше да те опо-
мене, на многе жалосне догађаје, ћрбо су
га страсти у својe ланце оковале. Тако
видишъ любавь може заслепити, да кодъ
очио ништа човекъ невиди, кодъ разума
ништа не суди! Изъ ове се любави после
суета рађа, која свакој на уво шапће:
твоя је лепота такова, да свакогъ плѣ-
нити мора, небрини се да ћешъ кад-
годъ безъ любезника остати. Ова суета
после твой найвећиј непрјатељ постаје.
Нема веће слабости у човеку одъ подле су-
те. Гледай, једно просто девойче направи
великогъ Александра још већомъ лудомъ,
кадъ га је сута на ступањ божества по-
пела. Тежко дакле теби моя Милице!
ако ти оногъ за нерја теля држала будешъ,
који ти свету истину збори. Разсудисама
добро: негледи л' онай, који ти лице ру-
меной ружи уподобљава, погледъ твой

са блистанѣмъ сунца сравнива, кои те
часть Сленомъ, а часть Венеромъ прави,
негледи л' да ти лаку страну дирне, пакъ
да се съ тобомъ титра, како мус воля?
Не видишъ ли да је нѣму само до твоє
тѣлесне лепоте? А онай, кои само
на тѣлесну лепоту гледи, може ли посто-
ја и искрено любити? Кадъ временомъ
твоје лепоте нестане, на што ће онда по-
гледати? Ј знамъ да теби ни је наймиле,
што те на то опоминѣмъ, да твоја лепота
дugo трајти неће; али је одъ потребе, да
се човекъ почесто и на будућностъ свою
опомене. Ј нисамъ одъ оны, кои те до
неба дижу; я негледимъ да твоја любавь
ласканѣмъ и обожаванѣмъ задобыемъ,
срѣтаковой я любавь мою поклонити не
могу, кое се любавь ласканѣмъ задобыти
дае! Само ми права Србкиња буди!
србо самъ тврдо уверенъ, да кодъ оны
лепотица, кое се овымъ сладкимъ име-
номъ „Србкиња“ диче и поносе, неће
ово бадава речено быти!

ТРГОВИНА И ИНДУСТРИЈА.

Трстъ 14 Новембра 1842,

Продая ране кодъ насъ је умалила се одъ нѣ-
когъ времена, изъ узрока што је шпекулација пре-
стала у овој струци. Банкроти многи у Енглезкој
задали су страхъ свима житарима. Али надежда је
да ће тога нестати, и да ће се новъ животъ у
трговини породити, нарочито садъ, кадъ су — као
што изъ Александрије доша вѣсть гласи — Ен-
глези съ Хинезима миръ заключили, коимъ се по-
следни обвезују побѣдителю, као накнаду трошко-
ва, 21,000,000 талира платити, и то 6,000,000
одма, а остали после три године, за кое време
Енглези ће остати у посѣдовану завојованы мѣста.
Будући веселый животъ трговине и то ће произвести,
што истымъ миромъ Енглези задржали сусеби право,
да у хинезкомъ царству петъ главни конзула трго-
вине поставе. — Овы дана продато је близу 5.000

мерова старе влажке пшенице по $4\frac{1}{4}$ — $4\frac{1}{2}$ фр. —
Восакъ србскиј тражи се и плаћа по 90 фр. мажа;
мастъ чиста $19\frac{1}{2}$ фр.

У пештанској Народној Новини броју 87 сређи-
се нѣкакија трговачкиј домисател изъ Митровице,
што смо мы, ступајући по стази правде и истине
казали: да промѣна владѣнїја у Сербији ће штетно
дѣйствовала на трговину и на нѣна разграничену
одношенија; пакъ се труди, узвилѣмъ безъ сумње, да докаже
сасвимъ ваопакија штетоноснаго успеха, почемъ
наводи, како земунски шпредитори све оне robe,
кое су за Бѣоградъ итд. па њи упућене, безъ по-
ваца изъ руку недаду! Овакова, и овако подобна
разположења одъ стране кредитора и шпредитора
нису страна и непознатата онима, кои се са трговиномъ
и нѣнимъ доброворнимъ кредитомъ занимају. Че-
сто и у најмирија времена задржавају се па путу
еспанци изъ многостручнаго узрока, безъ да бы и нај-
мана тавна сѣвка пала на становъ или личнаго кре-
дитъ оны людји, којима се нарочито еспань на
време, а болѣ на вѣру вересијо веле Цинцари) по-
шилѣ. Мы се међу тимъ живо опоминимо, да је башъ
у оно доба, кадъ је се ново сунце за Сербију на Вра-
чару рађало, многа роба одавде у Сербију оделата,
међу којомъ было је и за оне Цинцаре, како су благо-
дати србскога кредита уживали, и кои су слѣд-
ствомъ побуне народне принуђени были Сербију
оставити, и у своя поселѣња отићи. Одъ ових
еспанца, мыслимо, да је па путу се задржало — —
и то је пунто и у своме реду было. —

Што се кредита тиче, кога србски трговци
на нашој піаци имају, можемо свакога увѣрити,
да садъ на највишој точни стон; а и послови са
Сербијомъ умножавају се примѣтно. — Што се
пакъ тиче трговачкога кредита, новчаногъ текаја,
займа, лихве на самој бѣоградској піаци, остаје
намъ истинабогъ по гдѣшто желити; али гле-
дећи на при управитељству находити се мудре
родолюбце, надају се поуздано, да ће се ново
правитељство постарати, дасе народна банка
установи, гдѣ бы се на трговачке мѣнѣ (Wechsel)
новаца по 5 — $6\frac{1}{2}$ нашле, па тимъ займодавству
бездушни сарафаконацъ учинјо. Богъ ће дати, пакъ
ће и то быти!

Издаватељ Димитриј Јовановић Учредникъ Милош Поповић (Bastei-Gasse Nr.349)

УПЕШТИ словима Баймоловымъ.